

РЕЦЕНЗИЯ

- От:** проф. д-р Валентина Любенова Николова-Алексиева,
Университет по хранителни технологии - Пловдив,
Професионално направление 3.8. Икономика
Научна специалност „Икономика и управление“
- Относно:** дисертационен труд за присъждане на образователна
и научна степен „доктор“ по Област на висше
образование 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление 3.8 Икономика
Научна специалност „Икономика и управление
(индустрия)“
- Основание** за представяне на рецензията: участие в състава на научното
жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед
№ Р21-1116 от 25.05.2023 г. на Ректора на Пловдивския
университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ).

Автор на дисертационния труд: СТЕФАН ДЕЯНОВ ГЕОРГИЕВ

Тема на дисертационния труд: “ПРОМЕНИ В КАЧЕСТВЕНИТЕ И
ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ
ВЪВ ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО ПРИ
УПОТРЕБАТА НА ЕНЗИМНИ
ПРЕПАРАТИ”

1. Информация за докторанта

Стефан Деянов Георгиев се е обучавал по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“, в професионално направление 3.8. „Икономика“ към катедра „Управление и количествени методи в икономиката“, Факултет по икономически и социални науки на ПУ. Обучението е финансирано от държавата и осъществено в редовна форма. Докторантът е изпълнил в срок дейностите, предвидени в Индивидуалния учебен план и е отчислен с право на защита, съгласно Заповед на Ректора на ПУ.

Стефан Георгиев е придобил висше образование като инженер – технолог по специалност „Технология на виното и пивото“ във Висшия институт по хранително-вкусова промишленост - гр. Пловдив в периода 1996 -2001 г. През 2023 година завършва втора магистратура по специалност „Финансов мениджмънт“ в ПУ „Паисий Хилендарски” – град Пловдив. През периода 01.03.2020 – 01.03.2023 г., той е редовен докторант в същия университет по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“.

През годините от 2009 г. той е натрупал солиден практически опит като консултант в „Даниел уайнс” и „Винарна Сакар”, като организатор производство във „Винарско имение Любимец” ЕООД и като инженер-технолог в „Тера Тангра” ООД - гр. Харманли. От 2020 година до момента е заместник управител на „Винар БГ” ЕООД – гр. Хасково.

Стефан Георгиев притежава организационни умения и компетенции като мениджър-проекти за изграждане и реновиране на предприятия; управление на човешки ресурси; управление на системи за контрол на качеството; способност за решаване на конфликти, дефиниране на цели; управление на време.

Следователно докторантът притежава широка палитра от знания и умения, които му дават отлична база за задълбочена научно-изследователска работа в сферата на икономиката и управлението във винарската индустрия.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

По съдържание дисертационният труд третира *изключително актуален управленски проблем*, свързан с изследване на взаимовръзката между успешния мениджмънт и синергичния ефект от управлението на портфолио от иновации и влиянието на динамиката, комплексността и глобализацията на пазарите за приемане на нова управленска концепция, базирана на проектно-ориентирания подход, насочена към повишаване на организационната гъвкавост за ориентация към потребителите, постоянна готовност за осъществяване на иновации и създаване на конкурентни предимства. В условията на конкурентна борба, от съществено значение за българските винопроизводители е да запазят своите пазарни позиции и да осигурят условия за успешно развитие. В тази връзка, важни фактори са използването на научно-изследователски подход и разработка на иновационни технологии. Използването на ензимни препарати се налага през последните десетилетия като една от значимите иновации. Все още в научната литература няма комплексни изследвания, отнасящи се до промените в качествените и икономическите показатели във

винопроизводството при употребата на ензимни препарати и съществува необходимост от проучване на предпоставките за приложението на промишлени ензимни препарати при различни методи на винопроизводство и за различните типове и категории вина.

В тази връзка може да се заключи, че темата на *дисертацията е много сполучливо избрана. Тя е изключително актуална, дисертабилна е и има голяма практическа значимост. Докторантът е обосновал много добре тази значимост и актуалност.*

Дисертационният труд анализира научни постижения в областта на стратегическото управление и прилагането на иновации като фактор и задължително условие за повишаване на икономическата ефективност и конкурентоспособност в условията на динамично променяща се среда. В списъка на използваните литературни източници са посочени **общо 113 източника**, от които **65 на български език, 27 на английски език, 4 на руски език, 3 на френски език и 14 електронни източника.**

Посочените литературни източници са актуални и пряко свързани с темата на дисертационния труд.

В представения за рецензиране дисертационен труд проличава умението на автора да подбира подходящи български и чуждестранни литературни източници и да извършва обзор и селектиране на необходимата информация, да избира, анализира и адаптира класически и модерни методи за изследване на добрите практики за управление на проекти.

Представеният дисертационен труд е в обем от **292 страници**. В структурно отношение включва **увод, 3 глави, заключение и библиография.**

Във **въведението** на научният труд са формулирани **основната цел и шест** логически обвързани **задачи** за нейното постигане. Коректно са определени обектът и предметът на изследването, както и основната **хипотеза на автора**, според която „Не за всички типове и качества вина е икономически оправдано използването на ензимни препарати при тяхното производство“.

Глава първа е фокусирана върху различните авторски концепции и виждания, на базата на които извежда в теоретичен план икономическите и технологичните аспекти на винопроизводството. Разгледани са ключовите понятия ефективност на дейността на предприятието, инвестиции и инвестиционен процес. Формулирани са две кратки и точни обобщения относно ефективността на дейността на винарското предприятие. Разглеждането на технологичните аспекти на винопроизводството е в следната последователност: обща информация за структурата, състава и развитието на гроздето; фактори, влияещи върху качеството на гроздето;

технология на червените вина; ензимни препарати във винопроизводството. На база на предоставената информация, докторантът формулира шест извода относно технологичните аспекти на винопроизводството. Проличава си категоричната авторова позиция относно производството на висококачествено червено вино. Един от основните приноси в тази глава е предложения концептуален модел, който показва логическите връзки и зависимости между основополагащите етапи, през които се преминава, за да се разкрие влиянието на ензимните препарати върху качеството на произвежданите червени вина и съответно върху икономическите показатели на производство.

Глава втора представя методологическите въпроси и експерименталното изследване на влиянието на ензимните препарати върху качествените показатели във винопроизводството. Основен принос в тази глава е представения авторски експеримент за проучване и сравняване ефекта от прилагането на промишлени ензимни препарати при различни методи на винификация на грозде от сорта Мавруд. Изследвани са получените показатели, определящи качеството на произведените червени вина. Направен е анализ на резултатите от реализираните 4 серии опитни варианти: серия А – екстракция в режим на блокирана алкохолна ферментация; серия В – екстракция в режим на симулирана алкохолна ферментация; серия С – екстракция в режим на протичаща алкохолна ферментация; серия D – екстракция в режим на протичаща алкохолна ферментация. Изведени са методически решения и са направени са изводи и препоръки относно използването на изследваните ензимни препарати.

Едно от достойнствата тук е предложената методологията на емпиричното изследване, като се разглеждат изходните условия, обобщените критерии за оценка на резултатите и етапите на анализ на емпиричното проучване.

Глава трета е посветена на резултатите от проведено практическо изследване. Изследвани са промените на икономическите показатели във винопроизводството при употребата на ензимни препарати. За целта са използвани данни от дейността на конкретни винарски предприятия със среден капацитет, ситуирани в Южна България. Характерните особености на двете предприятия са следните:

- Предприятие 1 - не използва ензимни препарати, работи с познати класически технологии за производство на вина и използва съответното за тази технологично оборудване.
- Предприятие 2 - използва ензимни препарати, нови технологии и съответното им технологично оборудване.

Изчислени са основните 14 показателя за определяне на икономическа ефективност, базирани на дейността на двете предприятия при минимални и максимални стойности на техните показатели. Пресметнати са стойностите на показателите по базовите 7 метода за определяне на ефективността от инвестициите. На база на получените резултати, докторантът формулира 8 извода относно целесъобразността на употребата на ензимни препарати при производството на различни типове вина. Въз основа на изходните данни от апробациите с класически и иновационен тип предприятие са формулирани препоръки за избор на технологии при инвестиции в съответствие с предварително поставени цели.

В заключението са формулирани обобщения, изводи и постигнати резултати на базата на предложената от докторанта методика за относно целесъобразността на употребата на ензимни препарати при производството на различни типове вина.

Задачите са изпълнени в хода на изследването, а формулираната изследователска теза е доказана. Структурата на дисертационното изследване е логически построена и съответства на поставената цел и задачи.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

➤ В теоретична част от дисертационното изследване:

Докторантът е извършил сериозен литературен обзор и е направил синтез и задълбочена класификация на икономическите и технологични аспекти на винопроизводството. Синтематизирани са и аргументирани добри практики и инструменти за внедряването на проектния подход и иновациите в управлението на предприятия от винения сектор. Направените систематизации и обобщения показват *задълбоченост и добросъвестна работа с литературните източници*, умения за приложение на аналитични и дедуктивни техники за обработка на значителен обем информация с различни изследователски методики. Коректно са изведени всички цитирания и коментари на автора, което улеснява справките по цитираните източници. Участието на автора в дискусиите по изследваните проблеми *е активно и отразява умения да се изразява собствено критично мислене и да се формулират нови изводи и констатации.*

➤ В методическата част от дисертационното изследване:

Докторантът е избрал подходяща методология и изследователски инструментариум, който съответства на сложния, многомерен характер на изследването. За доказване на издигнатата авторова хипотеза са използвани

теоретико-методологичния и емпиричен подход, надграждане на вече направени проучвания, теоретичен анализ и синтез, сравнителен анализ, методът на наблюдението, експериментален и емпиричен метод, както индуктивни и дедуктивни методи относно обобщаване и извеждане на същностните характеристики на основните понятия. За постигането на **основната цел** и поставените **задачи** са използвани *метод на групиране* (мнения на автори, методически характеристики, фактори оказващи влияние, компании); *метод на аналогията и графични методи*. Методическата рамка включва:

- анкетно проучване, извършено чрез способа „лице в лице“ с предварително избрани респонденти сред специалистите от бранша и собствениците на търговски обекти;
- въведени са тегловни коефициенти за определяне значимост на влияние и е разработена точкова система за оценяване принадлежността към категория;
- използвани са експериментални данни, получени след проучване и сравняване на ефекта от приложението на промишлени ензимни препарати при различни методи на винификация на червено грозде.
- измерени са и са съхранени в база данни стойностите на показатели, определящи качеството на произвежданите червени вина.
- установена е връзката между промените в качествените показатели и породените от тях изменения в икономическите показатели.
- извършен е анализ и оценка на икономическия ефект от производствената дейност на винарското предприятие, инвестирането в реални активи и цялостната ефективност на инвестиционен проект.

Давам много висока оценка на литературния обзор, използваната методология, както и по отношение на изпълнението на поставените задачи за постигането на изследователската цел.

➤ ***В приложената част на дисертационното изследване:***

Докторантът напълно коректно, прилага предложената във втора глава методика за провеждане на емпиричното изследване. Резултатите от проведеното приложно изследване са представени на едно много добро ниво с достатъчен по обем, обхват и съдържание доказателствен и аналитичен материал. Едно от достойнствата тук е че, на база анализа на данните се формират изводи и се извеждат препоръки за избор на технологии при инвестиции в съответствие с предварително поставени цели. Аprobацията на предложената методика се очаква да доведе до усъвършенстване на иновационния мениджмънт и повишаване на икономическата ефективност с прилагането на ензимни препарати при

производството на различни видове вина, от там да повлияе върху финансовите резултати, респективно до постигане на висока конкурентоспособност на бизнесорганизациите от винения сектор.

Трудът съдържа конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно отразяват реалните постижения на проведеното научно изследване.

Представеният дисертационен труд е цялостно, завършено изследване по актуален и значим социално-управленчески проблем. В хода на изследването са повдигнати и поставени на обсъждане най-значимите теоретични и практически проблеми, свързани с идентифицирането на основни инструменти за анализ и оценка на продуктите иновации за усъвършенстване на качествените показатели и икономическата ефективност и възникналите като следствие препоръки.

Всичко това дава основание да се заключи, че Стефан Георгиев познава отлично съвременната литература по изследвания проблем и притежава необходимото теоретично равнище за изследване и анализиране на икономически проблеми, формулиране на научни тези, проверка на чрез емпирични доказателства и формиране на научни обобщения.

Заинтересовани страни от изследването могат да бъдат образователни и обучителни организации за целите на професионалната подготовка, бизнесорганизации от винения сектор, организации от неправителствения сектор, органите на държавната и регионална власт.

Считам, че резултатите от дисертационното изследване са с висока степен на практическа приложимост, затова препоръчвам проектно-ориентирания подход за продължаващо развитие на темата.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносите могат да бъдат разделени на научни и научно-приложни.

Към **научните приноси** могат да бъдат отнесени:

- предложения концептуален модел за изследване на промените в качествените и икономическите показатели във винопроизводството при употребата на ензимни препарати.
- идентифицираните основни показатели, определящи качеството на червените вина, и предложената система за единна количествена оценка на качеството при винопроизводството.
- предложената система за оценка на цената на червените вина според тяхното качество.

Към **научно-приложните** могат да се отнесат:

- проведения експеримент с отчитане измененията във времето на основни параметри на качеството на произвежданите червени вина при различни методи на винификация.
- апробиране на концептуалния модел в две различаващи се по своя тип предприятия от винарската индустрия.
- формулираните конкретни препоръки към предприятията от винарската индустрия, относно използването на ензимни препарати, на база проведено собствено изследване.

Приемам приносите като реални, достоверни и доказани в хода на дисертационното изследване.

Приносните постижения считам за лично дело на докторанта. *Изводите и предложенията в дисертационния труд представят Стефан Георгиев като ерудиран изследовател с добра теоретична подготовка, с възможности за творчески обобщения и формулиране на решения за практиката.*

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са общо **3 публикации**, посветени на дисертационния труд за периода 2020 – 2022 година, като **една** от тях е публикувана в световните база данни Web of Science. **Две от публикациите** са самостоятелни и **една** е в съавторство. Една от статиите е на български език, а останалите две са на английски език. *Като обем и качество те съответстват на изискванията за получаване на ОНС „доктор“.*

Приемам всички публикации като пряко съотнесими към дисертационния труд. В тях са обобщени и публикувани съществени проблеми и резултати от изследванията в дисертационния труд.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат на дисертационния труд е в обем от **32 страници**. В него са отразени целите и задачите на изследването, акцентите на отделните глави на дисертационния труд, както и приносите на автора. *Авторефератът е разработен в съответствие с изискванията за изготвянето му и отразява основните резултати и приноси на дисертационния труд.*

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

- *Основно мнение:* качествена дисертация, отлично онагледена, ясно очертани приноси с потенциал за развитие.

- *Критични бележки:* нямам съществени критични бележки към дисертационното изследване.
- *Препоръки:* Препоръчвам дисертационният труд да бъде издаден, предвид задълбочения анализ, изразения приложен характер и направените изводи.
- **Въпрос:**
  1. *Кои са основните причини сегашният пазар на вино да е динамичен при различните ценови сегменти? Коя е основната причина през последните години да се наблюдава разместване на пазарните дялове при червените и бели вина в посока към разнообразяване на марковите вина и движение към по-висока ценова категория?*

8. Заключение

Предвид достойнствата на дисертационния труд, актуалността и сложността на изследваните проблеми, необходимостта от търсене на ефективни решения за тях в практиката, доброто теоретично равнище на изследваните и анализирани проблеми, може да се обобщи, **че представеният дисертационен труд отговаря на нормативно заложените критерии за присъждане на образователната и научна степен „доктор” /ЗРАС, чл.6, ал 2 и ал.3/.**

Посочените резултати от изследването, посветено на **„Промени в качествените и икономически показатели във винопроизводството при употребата на ензимни препарати“** дават достатъчно основание за **ВИСОКА ОЦЕНКА** на научния потенциал и възможности за изследователска дейност на докторанта.

Всичко това ми позволява **убедено да гласувам ПОЛОЖИТЕЛНО за присъждане на Стефан Деянов Георгиев на научната и образователна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“ .**

15.06.2023 г.
гр. Пловдив

Изготвил рецензията :

/ проф. д-р В. Николова-Алексиева /